

เทศน์อบรมพระ ณ วัดป่าบ้านตาด
เมื่อวันที่ ๒๙ สิงหาคม พุทธศักราช ๒๕๓๐

ตามร่องรอยศาสดา

หลักปฏิบัติที่พ่อแม่ครูอาจารย์มั่นได้พาดำเนินมา เป็นปฏิบัติที่ราบรื่นดีงาม สม่่าเสมอมาก หาที่ต้องติไม่ได้ เพราะท่านดำเนินตามหลักธรรมหลักวินัยอย่างแท้จริง หลักธรรมหลักวินัยเครื่องดำเนินและการดำเนินตามหลักธรรมหลักวินัยนี้แล เป็นการทะล่อมจิตใจเข้าสู่ทางเพื่อมรรคผลนิพพาน ถ้านอกเหนือไปจากนี้แล้วก็ยากที่จะเป็นไปได้ เหมือนเราข้ามน้ำมหาสมุทร ต้องอาศัยเรือเท่านั้นเป็นสำคัญ ไม่เห็นสิ่งอื่นใดดียิ่งไปกว่าเรือ นั้นแหละจะถึงฝั่งด้วยความปลอดภัย

การดำเนินปฏิบัติตามหลักธรรมหลักวินัย ที่พระพุทธเจ้าทรงดำเนินและเห็นผลเป็นที่พอพระทัยมาแล้วได้สั่งสอนไว้นี้แล เป็นทางที่ราบรื่นดีงามต่อความพ้นทุกข์โดยไม่ต้องสงสัย ผลที่จะพึงได้รับไปตามกาลตามเวลาที่ประกอบความดีทั้งหลายนั้น ก็เป็นเครื่องสนับสนุนกันไปโดยลำดับ สำหรับผู้ต้องการความหลุดพ้นโดยถ่ายเดียวเท่านั้น ย่อมเห็นศาสนธรรมและการดำเนินตามเป็นสิ่งสำคัญยิ่งกว่าสิ่งอื่นใด แม้จะพูดว่าในโลกนี้ก็ได้ว่า ไม่มีสิ่งใดที่จะแนะแนวทางให้ตรงแนวต่อความพ้นทุกข์ได้เหมือนหลักธรรมหลักวินัยนี้เลย

หลักธรรมหลักวินัยนี้พระองค์ทรงดำเนินหรือบำเพ็ญมาแล้ว ผลที่ได้ถึงความเป็นศาสดาเอกของโลก ก็ออกมาจากการดำเนินตามนี้ไม่ผิดเพี้ยน จึงได้สั่งสอนสัตว์โลกด้วยความแน่วพระทัย และเป็นสวากขาตธรรม ตรัสไว้ชอบแล้วทุกแห่งทุกมุม ผู้อยากจะเห็นการดำเนินของพระศาสดาพึงดูหลักธรรมหลักวินัย อันเป็นพระอาการแห่งความเคลื่อนไหวของการก้าวไป และการดำเนินเพื่อสาธารณประโยชน์ของโลก มีหลักธรรมหลักวินัยนี้แลเป็นเครื่องยืนยันพระอากัปกิริยาแห่งการดำเนินของพระพุทธเจ้า ไม่ว่าจะดำเนินเพื่อความสวยงามทั่วๆ ไปในวงพระศาสนาและความเป็นศาสนาก็ตาม และไม่ว่ากรณีใดก็ตาม นับตั้งแต่สั่งสอนสัตว์โลกในชั้นพื้นๆ จนกระทั่งถึงขั้นวิมุตติหลุดพ้น ย่อมเป็นไปตามพระโอวาทที่ทรงแสดงออกแล้วนี้ทั้งนั้น

เพราะฉะนั้นเราจะพูดว่า พระโอวาทคำสั่งสอนทั้งหมดนี้เป็นพระอาการแห่งความเคลื่อนไหวขององค์ศาสดาก็ไม่ผิด เพราะตามหลักธรรมชาติของศาสดาแล้ว ย่อมจะเป็นแบบฉบับของโลกอยู่ตลอดเวลา ไม่ทรงละเว้นพระอาการความเคลื่อนไหวที่ผิดเพี้ยนไปจากองค์ศาสดานั้นเลย

ผู้ดำเนินตามควรยึดพระอาการที่ทรงเคลื่อนไหว ด้วยการประทานพระโอวาทไว้ทุกแห่งทุกมุม ผู้นั้นจะไม่ผิดพลาด แม้จะช้าบ้างก็ช้าเพื่อการก้าวไป ไม่ใช่ช้าเพราะการผิด

พลาด ปลีกแหวะจากทางแห่งความถูกต้องไป นั่นแหละผู้ปฏิบัติทั้งหลาย จึงควรให้มีจิตใจหนักแน่นต่อองค์ศาสดาคือพระธรรมวินัยอันเป็นองค์แทน ดังพ่อแม่ครูอาจารย์นั้นเราในสมัยปัจจุบันนี้ หาที่ต้อติไม่ได้แล้ว ไม่ว่าจะพาดำเนินในแง่ใด ย่อมมีหลักธรรมหลักวินัยเป็นเครื่องยืนยันรับรองไว้เสมอไป ด้วยเหตุนี้ผู้ที่ยึดเอาหลักปฏิบัติทางการดำเนินของท่านไปประพฤติปฏิบัติจึงเป็นผู้ราบรื่นดีงามสม่ำเสมอ ไม่แสดงตาแสดงใจแก่ผู้ใดเห็นได้ยั้ย แม้ตัวเองก็ไม่มีความคิดความคะนองใด ๆ ที่นอกเหนือไปจากหลักธรรมหลักวินัย ตัวเองก็เย็นใจ

อยู่ด้วยกันจำนวนมากน้อยต่างคนต่างถือหลักศาสนา คือพระธรรมวินัยเป็นแบบเป็นฉบับเป็นหัวใจ เป็นกิริยาแห่งความเคลื่อนไหวแล้ว จะเป็นความร่มเย็นเป็นสุขด้วยกัน ดังพระสาวกท่านมีจำนวนร้อย ๆ พัน ๆ หมื่น ๆ แสน ๆ องค์ ก็ไม่เคยได้ยั้ยเลยว่าพระอรหันต์เหล่านั้นมีการทะเลาะเบาะแว้ง ชัดแย้งกันเรื่องความรู้ความเห็นไม่ลงรอยกัน อย่างนี้ไม่ปรากฏแม้รายหนึ่งเลยในตำรับตำรา นี่เป็นเครื่องแสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่า ธรรมแท้เมื่อได้เข้าถึงใจแล้ว ย่อมเป็นความแท้จริงอยู่ตลอดเวลา ไม่เคลื่อนไหวจากนั้นสู่ความจอมปลอมแม้แต่น้อยเลย พอที่จะให้เกิดความทะเลาะเบาะแว้งหรือขัดแย้งกัน ในเรื่องหลักธรรมหลักวินัย หรือความประพฤติต่าง ๆ บรรดาพระอรหันต์อยู่ด้วยกันมีจำนวนมากมายเพียงไร ย่อมมีธรรมของแท้ของจริงประจักษ์ใจของท่านเป็นหลักใหญ่ ไม่มีการเปลี่ยนแปลงเป็นอย่างอื่นอย่างใดเลย การอยู่ด้วยกันจึงอยู่ด้วยความเป็นธรรมแท้ หาที่จะระแวงแคลงใจต่อกันแม้ชนิดหนึ่งไม่มีเลย นี่แหละธรรมแท้เมื่อได้เข้าสู่จิตใจกับธรรมเป็นอันเดียวกันแล้วย่อมเป็นเช่นนั้น

ครูบาอาจารย์ที่พาดำเนินมาก็ขอให้ได้ตระหนักภายในจิตใจของเรา ยึดไว้เป็นหลักเป็นเกณฑ์แห่งการปฏิบัติ อย่าเห็นสิ่งหนึ่งสิ่งใดว่าเป็นสิ่งที่จะดีเลิศหรือแปลกประหลาดยิ่งกว่าธรรมดาว่าธรรมที่ท่านพาดำเนินมา จะเป็นความเสียหายแก่ตนไปวันละเล็กละน้อย เมื่อนานเข้าไปก็กลายเป็นนิสัยแล้วฝังลึกแก้ไม่ตก หรือไม่สนใจที่จะแก้ นี่แหละความผิดพลาดอันเป็นเรื่องของกิเลสแทรกอรธรรตธรรม เราอย่ามองดูที่อื่นที่ใด อันเป็นสถานที่จะแทรกขึ้นมาแห่งกิเลสและเกิดขึ้นแห่งธรรมทั้งหลาย พึงดูที่ใจของเรานี้แห่งเดียวเป็นสำคัญ กระจายออกไปข้างนอกก็ดูเพื่อจิตใจ จิตใจส่งกระแสไปในเรื่องใดกิจใดการใดอารมณ์ใด ให้พึงสอดส่องมองดูด้วยสติ พินิจพิจารณาด้วยปัญญาเพื่อความไตร่ตรองหรือกลั่นกรองของจริงของแท้หรือของปลอมที่เคลือบแฝงกันไป ผู้ นั้นจะได้ทราบเหตุทราบผลไปโดยลำดับ

ความสำคัญคือความอยากภายในจิตใจนี้ ไม่มีความอึดพอ อยากอยู่เสมอ ช่องทางที่จะให้ก้าวออกแห่งความอยากก็คือ ตา หู จมูก ลิ้น กาย และใจ ที่เรียกว่าธรรมารมณ์

เกิดขึ้นที่ใจ นี่ละทางเดินของความอยากออกตรงนี้ ถ้ามีสติก็จะได้ทราบทางเดินทราบจิต ใจว่าออกไปในทางใดเพื่ออะไร ออกทางตา ทางหู ทางจมูก ทางลิ้น ทางกาย ซึ่งส่วนมาก ล้วนแล้วแต่ออกไปเพื่อความเสียหายเมื่อเปลอสติ เพราะส่วนใหญ่ที่จะทำจิตให้เกิด ความเสียหายนั้นฝังลึกอยู่แล้วภายในจิตใจ จึงแสดงได้ตลอดเวลาเนื่องจากมีความคล่องตัว อยู่แล้วที่อรรถธรรมยังไม่ทันมัน จึงมักจะเปลอไปตามอาการทั้งหลายที่แสดงออกอยู่ เสมอ

นี่ละการบำเพ็ญของเราที่ก้าวเดินไม่ได้สะดวก เพราะมีอุปสรรคกีดขวางอยู่ตลอดเวลา โดยเจ้าตัวก็ไม่รู้ทั้งๆ ที่เข้าใจว่าตนได้สังเกตและเข้าใจว่าตนประกอบความ พากเพียร ในขณะที่เดียวกันกิเลสที่ไม่ว่าพากเพียร มันเพียรของมันอยู่แล้วภายในจิตใจ จึงขอให้ทุกๆ ท่านได้ทำความเข้าใจเอาไว้ สำคัญของใจ ดังหนังสือที่บอกไว้ว่าธรรมแท้ ปราบกฏที่ใจ ไม่มีอะไรที่จะนอกเหนือไปจากใจ เพราะใจเป็นธรรมชาติที่รู้ สิ่งเหล่านั้นไม่ รู้ อันใดมาสัมผัสกับใจ ใจต้องรู้ ใจเป็นผู้ปรุงขึ้นเองใจก็รู้ถ้ามีสติ หากไม่มีสติแล้วแม้ ปรุงแต่งอยู่ตลอดเวลาเราก็ไม่ทราบได้ว่าปรุงแต่งเรื่องอะไร นี่ละสำคัญอยู่ที่ตรงนี้

พระโอวาทคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าทุกบทุกบาท ได้อ่านได้เห็นได้ยินได้ฟัง ในบทใดบาทใด ฟังทำความเข้าใจสังเกตสอดรู้ไปตามอรรถธรรมนั้นๆ เราจะเห็นความ ลึกตื่นอันสำคัญๆ อยู่ภายในพระโอวาทนั้นโดยลำดับไป เพราะคำว่าศาสนาแล้วการ แสดงออกย่อมเต็มไปด้วยเหตุด้วยผล เพื่อผู้ฟัง ไม่ว่าจะสัมผัสสัมพันธ์ทางใด ได้เข้าใจ และได้เหตุได้ผลได้อรรถได้ธรรมได้คติเครื่องเตือนใจขึ้นมา จากการสัมผัสสัมพันธ์โดย สม่่าเสมอถ้าตั้งใจสังเกต เพราะธรรมนี้เป็นธรรมที่บริสุทธิ์สุดส่วนแล้วจากพระทัย การ แสดงออกมาในบทใดบาทใดจึงไม่ผิดพลาด สำคัญที่ผู้ฟังผู้ศึกษาผู้ปฏิบัตินี้เป็นความผิด พลาดภายในตัวเสียเอง เพราะความไม่รอบคอบหรือความไม่คอยสนใจนัก นี่ละที่ทำให้ ผิดให้พลาดอยู่เสมอ

การดำเนินที่ให้เป็นไปเพื่อความราบรื่นดีงามในสมัยปัจจุบันนี้ เรายังมองไม่เห็น ว่าใครจะเป็นที่ตายใจและอบอุ่นได้อย่างแท้จริงเหมือนหลวงปู่มั่นที่พาดำเนินมา ไม่ใช่ เราจะแก่งหาเรื่องราวยกท่านแล้วเหยียบย่ำท่านผู้อื่นผู้ใด นอกนั้นเราไม่ค่อยได้คบ คำสมาคม พอที่จะทราบเรื่องราวความหนักเบาเล็กน้อยแห่งการปฏิบัติของท่าน เราจึง ไม่อาจที่จะตำหนิติเตียนหรือชมเชยท่าน เหมือนปฏิบัติที่ท่านอาจารย์มั่นท่านพาดำเนิน มา นี่หากว่าควรจะตำหนิ การตำหนิโดยธรรมเราก็อาจจะพูดได้ เพราะธรรมเป็นเรื่อง ใหญ่อยู่แล้ว แต่นี่หาที่ตำหนิท่านไม่ได้ ท่านดำเนินในแง่ใดมุมใด มีแต่เรื่องอรรถเรื่อง ธรรม คือมีธรรมวินัยยืนยันรับรองไว้โดยสิ้นเชิงแล้ว จึงงามตา การปฏิบัติของท่านราบ รื่นดีงามมาก สงบเย็น

ใครเข้าไปที่นั่น ก็เพราะอาศัยร่วมเงาแห่งความร่วมมือของท่าน ย่อมมีความสงบ
 ร่วมเย็นไปตามๆ กัน เหมือนหนึ่งว่ากาจับภูเขาทองตั้งว่านั่น ทำให้เหลืองอร่ามไปหมด
 ทั้งๆ ที่กาตัวดำๆ เมื่อเราก้าวเข้าไปสู่แวดวงแห่งธรรม แห่งความเมตตาสงสารและความ
 บริสุทธิ์ของท่านแล้ว ย่อมเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจของกันและกัน ให้มีแก่จิตแก่ใจที่จะ
 สรรวมระวังตนเพื่อความดีงาม มากยิ่งกว่าที่จะมีเจตนาในทางผิด นี่ละการคบค้าสมาคม
 หรือการได้ยินได้ฟังจากครูจากอาจารย์ที่เป็นที่แน่ใจแล้วจึงมีผลเกินคาด ไม่มีวันหลงลืม
 ได้เลย ฝังอยู่ภายในจิตใจ เป็นเรื่องสัจธรรมขึ้นมากับจิตใจของเรา จึงไม่มีวันหลงลืม

ทุกๆ ท่านที่มาอย่าได้ลืมเรื่องศาสดาว่าอยู่ที่ตรงไหน อย่าเข้าใจว่าท่านอยู่
 ประเทศอินเดีย ท่านปรินิพพานแล้ว นั่นเป็นสถานที่เป็นกาลเป็นเวล่ำเวลา ไม่ใช่องค์
 ศาสดาที่แท้จริง เหมือนหลักธรรมหลักวินัยอันเป็นฝ่ายเหตุฝ่ายผล เพื่อแก้เพื่อถอดถอน
 กิเลสโดยถ่ายเดียว และธรรมชาติที่บริสุทธิ์คือพระทัยของท่าน นั่นแลคือศาสดาองค์แท้
 ถ้าเราอยากจะทำว่าศาสดาอยู่ที่ตรงไหนโดยไม่ต้องสงสัยเลยทั้งๆ ที่ไม่เคยเห็นองค์
 ศาสดาก็ตาม ให้ฟังปฏิบัติตนตามพระโอวาทคำสั่งสอนนี้อย่างหนักแน่นแม่นยำ อย่าให้
 ผิดพลาดคลาดเคลื่อนไปได้ ธรรมที่ท่านกล่าวไว้ว่าสมาธิ ตั้งแต่พื้นๆ ขึ้นไป ที่จะปรับ
 ระดับจิตให้เข้าสู่ความละเอียดแหลมคมที่สุด เราจะได้ทราบจากภาคปฏิบัติของเราด้วยความ
 สนใจกับหลักธรรมที่ท่านสอนไว้ จะเป็นสมาธิขั้นใดก็ตาม

นี่จึงเหมือนกับว่าเราได้มีวิแวว หรือมองเห็นพระบรมศาสดาเพียงยิบๆ แยิบๆ
 แล้วแม้ไม่เห็นทั้งองค์ก็ตาม เพราะคำว่าสมาธินี้องค์ศาสดาก็เคยเป็นมาแล้ว และได้
 ปรากฏกับใจของเรา พอเป็นเครื่องยืนยันหรือเป็นหลักฐานพยานกันได้ขั้นหนึ่ง และ
 ท่านสอนไว้อย่างไรอีกล่ะ นอกจากสมาธิแล้วท่านยังสอนเรื่องปัญญา นี่ก็คือท่านดำเนิน
 ไปแล้วท่านรู้เห็นไปแล้ว พระจิตของท่านเป็นทั้งสมาธิผ่านไปแล้ว เป็นทั้งปัญญาผ่านไป
 แล้ว จึงได้สอนย้อนกลับมาหาบรรดาสัตว์ทั้งหลายให้ก้าวเดินตามทางสายนี้

ปัญญามีที่ชั้นที่ภูมิท่านสอนไว้หมดไม่มีอัดไม่มีอันสมภูมิแห่งศาสดาโดยแท้ เมื่อ
 ถึงขั้นปัญญาที่ทราบภายในตนเองว่า พระศาสดาท่านทรงบำเพ็ญปัญญาบำเพ็ญอย่างไร
 ท่านรู้ท่านเห็นด้วยพระปัญญาของท่านท่านรู้เห็นอย่างไร แม้ภูมิของเราจะไม่เป็นเต็มภูมิ
 ของศาสดานั้นก็ตาม ภูมิของเราที่พอทราบได้ เช่นเดียวกับเราับประทาน เด็กรับ
 ประทานอิมเป็นอย่างไร ผู้ใหญ่รับประทานอิมเป็นอย่างไร เด็กย่อมไม่สงสัยความอิม
 ของตน ผู้ใหญ่แม้จะท้องใหญ่ท้องโตกว่าเด็ก ก็ไม่สงสัยว่าผู้ใหญ่ผู้นั้นรับประทานแล้ว
 อิมเป็นอย่างไร

นี่ภูมิแห่งธรรมที่บรรจุภายในจิตใจเต็มทีในหัวใจตนแล้ว ย่อมจะหยั่งทราบถึงภูมิ
 แห่งศาสดาว่ากว้างแคบขนาดไหนอีกด้วย และลึกซึ้งอย่างไรอีกด้วย ความที่ว่า

อัศจรรย์ ๆ องค์ศาสดาอัศจรรย์นั้นอัศจรรย์ที่ตรงไหนด้วย เมื่อใจของเราได้แสดงผลขึ้นมาโดยลำดับลำดับ จนกระทั่งแสดงผลเต็มที่ภายในจิตใจหาอะไรสงสัยไม่ได้แล้ว จะสงสัยพระพุทธเจ้าองค์ศาสดา ซึ่งเป็นภูมิเลิศประเสริฐสุดไปก่อนพวกเราแล้วอย่างไรเล่า ย่อมหาความสงสัยไม่ได้ นี่ละการเห็นการเฝ้าพระพุทธเจ้า ให้ดำเนินตามวิธีการที่ท่านพาดำเนินไปนี้ ไม่ปลิกไม่แฉะ ไม่เห็นสิ่งใดดีกว่าพระโอวาทคำสอนของพระพุทธเจ้า และไม่เห็นจุดใดเด่นยิ่งกว่าจุดแห่งความพ้นทุกข์ หรือจุดแห่งการเกิดบุญเกิดกุศลเกิดความดีทั้งหลาย จนกระทั่งถึงความพ้นทุกข์ นี่เป็นสิ่งที่มีความหมายมากเหนือสิ่งใด ๆ

ความอยากให้ท่วมเทเข้ามาจุดนี้ การประพฤติปฏิบัติให้ท่วมเทเข้ามาจุดนี้ ความเข้มแข็งความอดทนสำหรับพยายามทุกด้านให้ท่วมเข้ามาในจุดนี้ อันถูกต้องตามจุดที่ว่า ประเสริฐเลิศเลอเป็นลำดับไป จนถึงขั้นแห่งความพ้นทุกข์ จะทราบประจักษ์ภายในจิตใจของตนโดยไม่ต้องสงสัย แม้จะไม่เคยรู้เคยเห็นก็ตาม ธรรมนี้เป็นของจริงมาแล้วไม่รู้ก็ กัปก็กลับไม่อาจจะนับได้เลย และทำโลกให้เป็นโลกที่ดีที่สงบร่มเย็นและพ้นจากทุกข์จากภัยไปมากเพียงไรแล้ว ไม่มีอะไรกินกรรม ธรรมเท่านั้นเป็นเครื่องลั่นกรองสัตว์โลก เป็นเครื่องยกเป็นเครื่องขนสัตว์โลกให้ได้หลุดพ้นจากทุกข์โดยลำดับลำดับ จนกระทั่งพ้นจากทุกข์โดยสิ้นเชิง ไม่มีสิ่งใดในโลกที่จะเหนือธรรมนี้ไปได้

เพราะฉะนั้นผู้ปฏิบัติจงทุ่มจิตใจลงจุดนี้ จุดนี้หมายถึงความรู้ของตน ความเคลื่อนไหวนั้นเคลื่อนไหวไปอย่างไร อย่าลืมหันทีที่บอกแล้วว่า สิ่งภายในที่มันผลักดันอยู่ตลอดเวลาอันแหละ พาให้จิตเคลื่อนไหวไปในทางผิดโดยที่เราไม่รู้ ทั้ง ๆ ที่ตนเข้าใจว่าตนประกอบความเพียรอยู่ เพราะสติไม่ทันปัญญาไม่รอบตัว ย่อมจะเผลอต่อสิ่งที่คล่องแคล่วว่องไวมาแล้ว ได้แกกัเลสประเภทต่าง ๆ ให้ตั้งจุดหมายอันสำคัญไว้ที่นี่ ศรัทธา วิริยะ สติ สมาธิ ปัญญา มีมากน้อยเพียงไรให้ท่วมเข้ามาจุดนี้ อย่าสำคัญว่าสิ่งใดจะเป็นสิ่งที่เลิศเลอเหนือธรรมที่พระพุทธเจ้าทรงสอนไว้นี้ นี้แลท่านว่าธรรมเหนือโลก อยู่ที่ใจกับธรรมสัมผัสกันเป็นลำดับลำดับไป จนกระทั่งใจกับธรรมเป็นอันเดียวกัน

ที่ว่าธรรมเป็นอย่างหนึ่งใจเป็นอย่างหนึ่งนั้น พุดไม่ได้สำหรับผู้ที่ธรรมกับใจเป็นอันเดียวกันถึงร้อยเปอร์เซ็นต์ หรือว่าที่เปอร์เซ็นต์ก็แล้วแต่เถอะ คือเข้าถึงกันอย่างเต็มเม็ดเต็มหน่วย ถึงขั้นของจิตบริสุทธิ์ธรรมบริสุทธิ์ภายในใจดวงเดียวกันแล้ว ไม่มีทางที่จะแยกแยะออกไปได้ อันนี้ก็จะทราบเองรู้เองเห็นเองด้วย สนฺทิฎฐิโก ของผู้ปฏิบัติธรรม พระพุทธเจ้าทรงมอบไว้แล้วทุกแง่ทุกมุม ไม่ให้สงสัยว่าต้องไปทูลถามพระองค์อีกต่อไป พระโอวาททั้งหมดนี้พร้อมแล้วสมบูรณ์เต็มที่แล้ว ที่จะรื้อขนสัตว์ให้หลุดพ้นจากทุกข์โดยสิ้นเชิงตามศาสดาองค์เอกได้ ไม่มีอะไรกินสวากขาตธรรมนี้ไปเลย จงพากันเป็นที่แน่ใจในพระโอวาทที่สอนแล้วนี้ และให้กำจัดสิ่งที่ไม่ดีทั้งหลายซึ่งมีอยู่ตลอดเวลา แทรก

อยู่ตลอดเวลา ไม่มีคำว่าอ่อนตัว ไม่มีคำว่าขี้เกียจขี้คร้านในการสั่งสมเพื่อประโยชน์ของตัว ก็ได้แก่กิเลสนี้และจะเป็นอะไรไป

ธรรมเมื่อยังไม่ถึงขั้นที่ควรจะเป็น ย่อมถูกกิเลสแทรกเข้าไปให้ขี้เกียจขี้คร้านต่อการบำเพ็ญเพื่อความดีทั้งหลายได้โดยไม่ต้องสงสัย ไม่ว่าใจท่านใจเรามีเหมือนกันเป็นเหมือนกัน ไม่ต้องถามก็ได้อันนี้ ก็เพราะเรื่องของกิเลสนั่นเอง ไม่ใช่เรื่องของธรรมพาให้อ่อนแอพาให้ท้อแท้เหลวไหล เรื่องของกิเลสนั้นแหละที่เข้าแทรกเข้าสิงอยู่โดยที่เราไม่รู้ตอนที่เรารู้ก็คือการบำเพ็ญตนไปโดยลำดับลำดับ สติก็ตั้งเข้าไปอย่าลดละท้อถอย

จิตเมื่อได้รับการบำรุงการรักษายู่เสมอ จะค่อยปลอดภัยไร้กังวล ค่อยสงบตัวเข้าไปเรื่อย ๆ แล้วแสดงผลคือความสุขุเย็นใจขึ้นมาให้เจ้าของได้ชม ต่อจากนั้นก็ค่อยก้าวไปโดยลำดับลำดับ ความขี้เกียจขี้คร้านที่เคยบีบบังคับเราในการประกอบความดีทั้งหลายอยู่ตลอดเวลา นั้น จะค่อยจางไป ๆ จนกระทั่งไม่มีเหลือภายในจิตใจเลย และทำให้เราทราบได้อย่างชัดเจนว่า ความขี้เกียจขี้คร้านเหล่านี้ล้วนเป็นกิเลสทั้งนั้น นั่นเมื่อถึงขั้นธรรมมีกำลัง ถึงขั้นธรรมเป็นตัวของตัวเองแล้ว กิเลสย่อมเข้าแทรกเข้าสิงไม่ได้ กิเลสมีแต่วันจะหมดจะสิ้นไปโดยลำดับลำดับ จนกระทั่งสิ้นไปโดยสิ้นเชิงไม่มีอะไรเหลือภายในจิตใจเลย ความขี้เกียจจะมาจากไหนที่นี่ ไม่มี นั่น

การปฏิบัติธรรมต้องทำความรู้สึก ให้ผิดแปลกจากความรู้สึกที่เคยเป็นโลกมานาน เมื่อก้าวเข้าสู่ความเป็นพระและการปฏิบัติแล้ว ให้พยายามเปลี่ยนความรู้สึกที่เคยชินมาในทางโลกอันเป็นเรื่องของกิเลสล้วน ๆ ก้าวเข้าสู่ธรรม อันเป็นเรื่องของธรรมที่จะทำเราให้ดี ให้มีกำลังวังชามากขึ้นโดยลำดับ อย่าให้อ่อนแอลงไปโดยลำดับใช้ไม่ได้เลย ผู้ปฏิบัติต้องเป็นอย่างนั้น

ครูบาอาจารย์ทั้งหลายเราก็เห็นแล้วประจักษ์ แต่ก่อนก็รู้สึกว่าเป็นที่อบอุ่น คิดไปทางใดมุมใดก็มีครูมีอาจารย์เป็นร่มโพธิ์ร่มไทร เข้าไปกราบไหว้บูชาท่านท่านนั้น ยังไม่ได้ถามอรรถถามธรรมก็เย็นแล้ว เพราะท่านเป็นผู้ทรงไว้แล้วด้วยความเย็นอันประเสริฐแล้วเวลานี้เป็นอย่างไร ลดลงไป ๆ ผู้ที่จะเกิดขึ้นมาเพื่อเป็นการสืบทอดต่อแขนงกันไป ในความดีในความเลิศความประเสริฐทั้งหลายด้วยการปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ มักจะร่วงโรยไป ๆ ก่อนครูบาอาจารย์ร่วงโรยไปเป็นไหน ๆ เมื่อเป็นเช่นนั้นความหวังจะอยู่ที่ไหนจะลงจุดใด หาทิลงไม่ได้ หวังเฉย ๆ แล้วครูบาอาจารย์ก็ล่วงไป ๆ ดังที่เคยพูดให้ฟังเสมอ

ท่านที่เรากล่าวถึงนั้นเรากล่าวด้วยความแน่ใจไม่สงสัยท่านเลย เพราะเคยสนทนาอรรถธรรมกับท่านจนเต็มหัวใจแล้ว หาทิจะจืดจางไปอีกแผ่นดินหนึ่งไม่มีเลย คงเส้นคงวาหนาแน่นอยู่ด้วยความเชื่อมั่นในความจริงทั้งหลายของท่าน จึงสามารถพูดออกมาอย่างไม่อายใครทั้งนั้น กิเลสมันไม่เห็นอายุเวลามันจะเย่อหยิ่งจองหองเหยียบย่ำทำลายธรรม

มันไม่เห็นละอาย เราพูดเพื่อจะเหยียบย่ำทำลายกิเลสทำไมเราจะอาย พูดเพื่อเป็นกำลังใจ พูดเพื่อให้ความหวังในการดำเนินของเรา

เวลานี้ก็ล่วงไปๆ จนแทบจะไม่มีแล้วนะเวลานี้ พิจารณาซิ แล้วที่เดินตามหลังนี้ มักจะแทรกจะแซงเถลไถลออกนอกกลุ่มนอกทาง ถือว่าอันนั้นเลิศอันนี้ประเสริฐนอกเหนือธรรมไปเสียแล้ว เป็นอย่างไร เลิศนั้นมันเลิศของกิเลสเสกสรรปั้นยอ เลิศกับเลวมันไปด้วยกัน ไม่ใช่เลิศกับเลอกับประเสริฐเหมือนธรรมท่านพาเป็น เรื่องกิเลสหลอกเป็น อย่างนั้นนะดูเอา เรามีตาเรามีหู จมูก ลิ้น กาย ใจ สัมผัสสัมพันธ์กับโลกอยู่นี้ตลอดมาตั้งแต่วันเกิด ทำไมเราจะพอยึดเอาเป็นหลักเป็นเกณฑ์เป็นคติเครื่องเตือนใจไม่ได้ ทำไมจะมีแต่ความลุ่มหลงด้วยอำนาจของกิเลสมันจูดลากไปเสียโดยถ่ายเดียว จนหาเวลารู้ตัวไม่ได้เลยนี้ มันไม่เกินไปแล้วหรือนักบวชนักปฏิบัติเรา ว่าตาเป็นยังงี้ หูเป็นยังงี้ จมูก ลิ้น กาย ใจเป็นยังงี้ ถึงไม่เล็ดลอดออกมาสู่แห่งอรรถแห่งธรรมบ้าง นอกจากไหลไปตามกิเลสทั้งวันทั้งคืนเสียอย่างเดียว มันจะเป็นประโยชน์อะไรกับเรา

เราสร้างความหวังอะไรไว้ให้เราเวลานี้ เราดูจิตใจนั้นละเป็นผู้สร้างอยู่เวลานี้ มันสร้างความเสกสรรปั้นยอขึ้นมา อันนั้นดีอันนี้ดี อะไรดีหมด แล้วสุดท้ายมันก็จมไปๆ พังลงไป พังไป เห็นไหมโลกไหนโลกพัง นอกจากสามโลกธาตุนี้ไม่มีโลกใดพัง ธรรมไม่พัง นิพพานพังไหม เคยเห็นไหม นั่นละเอามาเทียบกันซิ นิพพานคือวิวิฎฐะ ไม่หุนจะเอาอะไรมาเวียน จะเอาอะไรมาเกิดมาตาย นี่มันโลกหุนโลกเวียน โลก อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา ทำไมจะไม่ให้มันเป็น มันเป็นมาตั้งกัปตั้งกัลป์ มันก็กัปก็กัลป์แล้ว ทำไมการหลงมันจึงไม่มีวันอ้อมพอสำหรับพวกเรามันเป็นเพราะเหตุไร วินิจฉัยบ้างจิตใจดวงนี้ ธรรมเป็นเครื่องวินิจฉัยมีอยู่ทำไมไม่เอาไปวินิจฉัย เครื่องแก้กันมีอยู่ ที่มีดมี เครื่องสว่างมีแก้กันอยู่ ทำไมไม่เปิดความสว่างขึ้นมาให้เห็น สติปัญญามีไว้ทำไม หุงต้มแกงกินก็ไม่ได้ เอามาใช้สำหรับแก้กิเลสซิ

นี่ละผู้ที่ประพฤติปฏิบัติตนให้พ้นจากทุกข์ ต้องเป็นผู้พิจารณาใคร่ครวญกับสิ่งที่มาสัมผัสสัมพันธ์อยู่ตลอดเวลาไม่จิตจางนี้เลย ให้ได้เห็นชัดเจนตามความเป็นจริงของมันบ้าง ดีกว่าที่มันจะหลอกไปเสียตลอดเวลาหาความรู้สักตัวไม่ได้ แล้วยังจะเป็นไปอีก อย่าว่าเป็นมาแล้วจนกระทั่งถึงวันนี้เลย ขณะนี้ต่อไปอีกก็จะต้องเป็นไปอีก ถ้าเราไม่สร้างสติปัญญาอันเป็นเรื่องของธรรมขึ้น เพื่อแก้เพื่อทดสอบเพื่อพิสูจน์กันให้รู้เรื่องรู้ราวแล้ว จะหาทางปลดปล่อยตนไม่ได้ ตายก็ตายอยู่อย่างนั้น เกิดก็เกิดอยู่อย่างนั้น โลกอันนี้ว่างจากความเกิดตายที่ไหมมี เต็มไปด้วยความเกิดตายด้วยกันทั้งนั้น

ความเกิดตายกับความทุกข์มันอยู่ในฉากเดียวกัน ทำไมเราจึงได้ตื่นมันเอานักเอาหนา เรื่องเกิดตายเป็นของดีแล้วหรือ ก่อนที่จะเกิดเล็ดลอดออกมาจากช่องแคบเป็น

อย่างไร บางรายตายอยู่ในท้องแม่อีกมี บางรายตายอยู่ในช่องคลอดก็มี บางรายออกมาแล้วตายก็มี มันสุขแล้วหรืออย่างนั้น นี่ผลของความเกิดเห็นใหม่ พระพุทธเจ้าว่าความเกิดมันเป็นทุกข์ นั่นเห็นใหม่พวกเรา เราเกิดมาด้วยกันทุกคนทำไมไม่เห็น พระพุทธเจ้าทำไมจึงเห็น พิจารณาซิ ต่างกันอย่างไรบ้างพระพุทธเจ้ากับเรา

ถ้าเรานำกรรมของพระพุทธเจ้ามาวินิจฉัยใคร่ครวญสิ่งเหล่านี้ ตามที่พระองค์ทรงวินิจฉัยและรู้มาแล้วทำไมจะไม่รู้ ธรรมเป็นอันเดียวกัน ของจริงเป็นอันเดียวกัน ควรจะรู้จะเห็นอย่างเดียวกัน ทำไมจะไม่รู้ไม่เห็นได้ละเมื่อนามาใช้ นี่ละความเกิดตายมันมีเท่านี้แหละมันมีวิเศษวิโสอะไรอีก นอกจากความคาดความเดาความฟุ้งเพื่อเห่อเหิมของใจ ด้วยอำนาจของกิเลสหลอกไปเท่านั้น ว่าอันนั้นจะดี อันนี้จะดี แล้วสุดท้ายก็พังๆ พังไปด้วยกันหมด มีใครสมหวังบ้างในโลกนี้เห็นไหม

ผู้ปฏิบัติเท่านั้นที่จะพิจารณาเห็นสิ่งเหล่านี้ได้ พอที่จะหาทางหลบหลีกปลีกตัวออกให้พ้นจากความเป็นกมลจักรนี้ แล้วก็ปฎิบัติได้ในวันหนึ่งโดยไม่ต้องสงสัย คือผู้ปฏิบัติเท่านั้น เอ้า เอามาพิจารณา แล้วก่อนจะตายเป็นยังไง และเวลายังเป็นอยู่เป็นยังไง ได้บำบัดรักษากันอยู่ตลอดทุกอิริยาบถมิใช่หรือ อิริยาบถทั้งสี่เพื่ออะไร ถ้าไม่ใช่เพื่อบรรเทาความทุกข์ที่เต็มอยู่ในธาตุในชั้นนี้ ให้พอเบาบางไปบ้าง พอบรรเทาพออยู่ได้ ทรงไปได้ในวันหนึ่งคืนหนึ่งเท่านั้น นั่นก็เป็นกองทุกข์อันหนึ่งๆ แล้วถึงเวลาจะเป็นจะตายเป็นยังไง แม้แต่ไม่ตายมันเจ็บปวดแสบร้อนที่ตรงไหน ก็ไม่ใช่ภูเขาทั้งลูก มันเป็นอยู่ในธาตุในชั้นของเรา ทำไมจะไม่เห็นเรื่องกองทุกข์ที่มีอยู่ในนี้ละ นี่มันนำพิจารณาจริงๆ ทำไมไม่พิจารณา ปัญญาเอาไปไว้ที่ไหน

สิ่งเหล่านี้มันกระเทือนหัวใจ หัวใจเป็นดวงที่รู้ เมื่อหัวใจมีปัญหาทำไมจะไม่แย็บๆ ออกมาให้รู้ ตามหลักความจริงที่มันแสดงอยู่ตลอดเวลาในหัวใจของเราซึ่งถูกสัมผัสอยู่ตลอดนี้ มันควรจะรู้ได้ เวลาจะตายเป็นยังไงอีก เราพิจารณาซิ บางรายไม่มีสติสติงเลย ทั้งสว่างตัวเองกลิ้งเกลือกไปทั้งเนื้อทั้งตัว ไม่มีสติสติงเลย นี่แสดงว่าหมดแล้วสติ ก็เหมือนไส้เดือนตัวหนึ่งที่มันคืบคลานไปตามพื้นที่ที่ร้อนๆ เท่านั้น คืบคลานไปไหนก็มีแต่ความร้อนเหมือนกับพินกับไฟ เพราะดินถูกแดดแผดเผามันร้อน เมื่อเสือกคลานไปไม่ได้นาน สุดท้ายก็ตาย นั่นเป็นยังไงพิจารณาซิ

เรื่องธาตุเรื่องชั้นของเรานี้ก็เป็นอย่างนั้นเหมือนกัน ถึงวาระที่จะเป็นไปแล้วอย่างไรมันก็แบบไส้เดือนนั่นแหละ เสือกคลานไปอย่างนั้น และคำว่าที่ว่าสติไม่มีนี่สำคัญ สติเป็นของมีได้ ฟังซิ สติไม่มีได้อย่างไรเมื่อทำให้มี สังขมาให้มี บำรุงให้มี มีได้ ปัญญามีได้ พระพุทธเจ้าคือศาสดาองค์เอกแท้ๆ เป็นผู้สั่งสอนไว้ ไม่ใช่ผู้หนึ่งผู้ใดหลับหลับตามาสอนโลก ศาสดาองค์เอก สว่างจรรบทิศรอบด้านรอบขอบเขตจักรวาลทั้งสามภพไม่มี

ใครเกินศาสนา นั้นละความสว่างเป็นผู้มาสอนโลก เป็นผู้มาสอนความจริงเหล่านี้ให้พวกเราทั้งหลายฟัง ทำไมจึงไม่มีถึงใจของพวกเรา ถูกกิเลสปิดกั้นเอาเสียตลอดเวลานั้นหรือ ถ้าเป็นอย่างนั้นมันก็ตายไม่มี กุสลา ชี กุสลา แปลว่าอะไร แปลว่าความฉลาด หากความฉลาดไม่มีแล้วมันจะไปที่ไหน ถ้ามันไม่จมจะไปที่ไหนกัน

นี่ก็ผู้ปฏิบัติเท่านั้นจะพิสูจน์กันได้ ระหว่างแห่งความผลอกับระหว่างแห่งความมีสติ ผู้ปฏิบัติเท่านั้นจะทราบได้ เมื่อปฏิบัติสติ สมาธิ ปัญญาเข้าไปประชิดติดกับตัวเองแล้ว ย่อมจะทราบความเคลื่อนไหวของธาตุของขันธ์ มันแปรไปอะไรบ้าง เจ็บท้อง ปวดศีรษะตามเนื้อตามตัว มันเจ็บตรงไหนๆ ทราบหมด แต่ก็ทราบตามจุดของมันเท่านั้น ไม่ได้มีความกระทบกระทั่งขึ้นมาถึงจิตใจเลย เพราะใจรอบตัว ใจรู้รอบหมดย่อมเป็นอย่างนั้น สติไม่ต้องบอก รู้กันในหลักธรรมชาติ เมื่อถึงขั้นรู้แล้ว เมื่อได้อบรมให้เป็นไปย่อมเป็นเช่นนี้ไม่สงสัย เราให้เห็นกับตัวของเรานี้ซิ เราอย่าไปคอยทูลถามพระพุทธเจ้า พระองค์ตรัสไว้แล้วทุกสิ่งทุกอย่าง อูบายวิธีการที่จะให้มี สติ ปัญญา ศรัทธา ความเพียรทุกอย่าง ทรงสอนไว้แล้วทุกแง่ทุกมุมบกร่องที่ตรงไหน นอกจากมันบกร่องในตัวของเราเอง ซึ่งเป็นตัวหาบหามกิเลสตัวเป็นข้าศึกต่อธรรมอยู่เต็มหัวใจ เต็มตัวของเรานี้เท่านั้น มันจึงไม่สามารถที่จะมองเห็นอันใดที่เป็นอยู่ภายในจิตใจของตัวเอง

เรื่องความเกิดความตายมันแสดงที่ไหน แสดงที่ธาตุที่ขันธ์นี้ ถ้าจิตลุ่มหลงก็แสดงในจิตด้วย กระเทือนเข้าไปในจิตด้วย จิตย่อมได้รับความเดือดร้อนยิ่งกว่าธาตุขันธ์แสดงนี้อีก ถ้าจิตไม่มีสติไม่มีปัญญาเป็นเครื่องรักษาตน ถ้าเราได้รับการอบรมสติปัญญาให้เป็นเครื่องรักษาตนแล้ว เราจะทราบได้ชัดเจนว่า ขันธ์อันนั้นแสดงอาการวิกลวิการอย่างนั้นๆ ใจเราไม่วิการ แสดงวิปริตผิดความเป็นปกติไปอย่างนั้นๆ เราไม่ได้แสดงผิดปกติ ใจคือผู้รู้ รู้ด้วยความมีสติ จากนั้นก็ความมีสติในหลักธรรมชาติ เอา จะแสดงไปทำได้ในเรื่องธาตุเรื่องขันธ์ รู้หมดรอบหมดยโดยไม่ต้องบังคับบัญชาเหมือนอย่างแต่ก่อนที่เคยตะเกียกตะกายกันเลย นี่ถึงขั้นธรรมชาติแล้วเป็นอย่างนั้น

เพราะเหตุนี้พระอรหันต์ท่านตายจึงไม่มีปัญหาอันใดเลย ที่จะเข้าไปเกี่ยวข้องกับขึ้นชื่อว่าสมมุติ ธาตุขันธ์นี้ไม่เป็นสมมุติจะเป็นอะไรไป รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ เป็นตัวสมมุติทั้งหมด จิตที่บริสุทธิ์แล้วไม่ใช่สมมุติจะไปทำลายกันได้อย่างไร ไปทำให้จิตใจหวั่นไหววุ่นวายได้อย่างไร เมื่อจิตก็เป็นหลักธรรมชาติของวิมุตติจิตแล้ว ธาตุขันธ์ก็เป็นหลักธรรมชาติของเขายู่ตามธรรมชาติอยู่แล้ว มันหลงกันที่ตรงไหน ยึดกันที่ตรงไหน

รูปก็กองกระดูก ดิน น้ำ ลม ไฟ มันอยู่ในนี้หลงมันอะไร ดิน น้ำ ลม ไฟ เต็มไปด้วยดิน เต็มไปด้วยน้ำด้วยลมด้วยไฟ ในโลกอันนี้บกร่องที่ตรงไหนพอที่จะไปหลงใน

ร่างกายที่เท่ากำป็นนี้เท่านั้น แแบกมันอะไร นี่ถ้าสติปัญญาทันต้องทันอย่างนี้ไม่ต้องสงสัย ไม่ถาม ถามพระพุทธเจ้า ถามท่านทำไมท่านแสดงไว้เรียบร้อยแล้ว ขอให้ดำเนินก้าวไปตามที่ท่านสอนไว้ และรู้ตามนั้นแล้วไม่สงสัย พระพุทธเจ้านิพพานแบบไหนไม่สงสัย พระสาวกท่านนิพพานแบบไหนเอาอะไรมาสงสัย เมื่อเจ้าของไม่สงสัยเจ้าของแล้ว เจ้าของรู้เต็มหัวใจแล้วเอาอะไรมาสงสัย นี่ละเครื่องยืนยันอันนี้เองเป็นเครื่องกระเทือนโลก กระเทือนหมดบรรดาพระพุทธเจ้าทุก ๆ พระองค์ และสาวกอรหันต์ของพระพุทธเจ้าแต่ละพระองค์ ๆ มีจำนวนมากเท่าไรกระเทือนไปหมด เพราะความจริงอันนี้ไม่มีประมาณ นี่แหละจึงเรียกว่าได้ชัยชนะ

อ้าว เป็นก็เป็น ตายก็ตาย ท่านไม่มีปัญหาอะไรกับสิ่งเหล่านี้ เพราะเป็นเรื่องของสมมุติท่านทราบไว้ก่อนหมด นอกจากทราบแล้วยังถอนอุปาทานโดยสิ้นเชิงไม่มีอะไรเหลือ เป็นแต่เพียงว่าครองธาตุครองขันธ รับความผิตชอบกันอยู่เพียงเท่านั้น ไม่มีอะไรที่จะนอกเหนือไปจากนั้นเลย แล้วจะให้ท่านหลงอะไร นี่ระหว่างพระอรหันต์กับปุถุชน เราผู้ไม่ได้รับการอบรมทางจิตเลย มันผิดกันราวฟ้ากับดิน ผิดกันถึงขนาดนั้นนะ

ความรู้ของเราที่เต็มไปด้วยกิเลส เรื่อยเข้าใจว่ามันฉลาด ความรู้ที่พ้นจากกิเลส ว่าฉลาดไม่ฉลาดไม่ได้อยู่ในจุดนี้ นอกเหนือไปหมดแล้ว เพียงธาตุขันธทำไมจะไม่รอบ เมื่อนอกเหนือไปหมดแล้วนะ นั่นท่านไม่ทุกข์นะ อากัปภิกิริยาเหล่านี้แสดงเท่าไรท่านก็รู้ ๆ เมื่อครองกันได้ท่านก็ครองไป เมื่อครองไม่ได้ก็ปล่อยลงตามความจริงของมัน หมดปัญหาความรับผิตชอบโดยสิ้นเชิง เรียกว่าปรินิพพานแล้ว นั่น

ตั้งพระอนุรุทธะพูดถึงเรื่องพระพุทธเจ้าเวลาเสด็จเข้าฌานใด ๆ พระอนุรุทธะเป็นผู้เชี่ยวชาญในเรื่องปริจิตวิชาวุธิตของคนอื่น แม้พระจิตขององค์ศาสดาเสด็จก็ไม่พ้นที่พระอนุรุทธะจะทราบได้ ว่าพระจิตที่บริสุทธิ์นั้นเสด็จเข้าฌานใด ๆ จนกระทั่งออกจากสมมุติขันธอันนี้โดยประการทั้งปวง ฌานก็เป็นสมมุติ ออกจากสมมุติเหล่านี้แล้วไม่มีค่าที่จะพูด เพราะสมมุติไม่มีในจิตดวงนั้น ผ่านนี้แล้วพูดได้เพียงปรินิพพานแล้ว นั่นละคือหมดปัญหา หมดความทุกข์ความเยื่อใยความรับผิตชอบเสียทุกแง่ทุกมุม ไม่มีสิ่งใดเข้าไปเกี่ยวข้องพอที่จะให้รับผิตชอบอีกเลยขึ้นชื่อว่าสมมุติ นั่นท่านเรียกว่านิพพาน ไม่ใช่ความลุ่มจมแห่งการนิพพาน ไม่ใช่การสูญสิ้นแห่งการนิพพาน ไม่ใช่การหมดหวังแห่งการนิพพาน สมบูรณ์เต็มที่แล้วทุกอย่างคือนิพพาน ไม่มีอะไรบกพร่องเลยคือนิพพาน ไม่มีอะไรเข้าไปผูกเกี่ยวก่อกวนคือนิพพาน เมื่อมีขันธยังได้ยินได้ฟังยังได้รับทราบ เมื่อขันธสลัดออกไปหมดแล้วรับทราบกับอะไร ขึ้นชื่อว่าเรื่องที่จะให้กังวลุ่นวายให้รับผิตชอบไม่มีแล้ว นั่นละท่านว่าสมบูรณ์เต็มทีคือนิพพาน

เอาให้เห็นชินักปฏิบัติ เมื่อเห็นแล้วจะถามใคร พระพุทธเจ้าวิเศษขนาดไหน กราบเอง เมื่อยอมรับธรรมชาติภายในจิตใจของตนที่บริสุทธิ์เต็มที่แล้ว หากกราบเองลง ถึงเองเทียว เป็นก็เป็น ตายก็ตาย ถวายชีวิตต่อพระองค์ท่านได้โดยไม่ต้องสงสัย เพราะ หลักธรรมชาติอันนี้เหนือสิ่งใดแล้ว พระพุทธเจ้าผู้สอนก็เหนือแล้ว แล้วจะไปมอภาย ถวายตัวต่อสิ่งใด นอกจากต่อองค์ศาสดาผู้พาให้หลุดพ้นเท่านั้น นี่ละเรื่องความหลุดพ้น จากความเกิดตาย เป็นอย่างไรลุ่มจุมไหม พิจารณาซิ อันเรื่องตะเกียกตะกายอยู่ทั้งวันทั้ง คีนยืนเดินนั่งนอน เหมือนถูกไฟเผาอยู่ตลอดเวลา มันดีแล้วหรือ มันทุกข์อะไรบ้างทุก วันนี้ ไม่ใช่ทุกข์เพราะสิ่งเหล่านี้หรือ สัมผัสสัมพันธการคาถการหมายยุ่งเหยิงวุ่นวาย มี แต่สิ่งก่อกวน สิ่งก่อกวนนี้หรือพาคนให้ได้รับความสุขความสบายทุกวันนี้ นอกจากพา ให้เป็นพินเป็นไฟเผาตลอดเวลา เหมือนกับฟุตบอลกลิ้งโน้นกลิ้งนี่อยู่เท่านั้นมี อะไร

เราหาดูซิ ถ้าว่าธรรมพระพุทธเจ้าเป็นโมฆะ เอาให้เห็นชีว่าเป็นยังไง อะไรเป็น โมฆะแท้ สิ่งเหล่านี้เราตะเกียกตะกายวุ่นวายกับมันมาเท่าไร แล้วได้อะไรกับมัน มันเป็น ยังไงอันนี้เป็นโมฆะไหม ใครก็ตะเกียกตะกายแทบเป็นแทบตายไม่มีวันอิ่มวันพอ จน กระทั่งจะหมดลมหายใจแล้วยังตะเกียกตะกายอีก ทั้งๆ ที่ก็ได้ไม่ได้อะไรเป็นเครื่องตอบ แทนเลย นอกจากความทุกข์ที่จะเพิ่มขึ้นๆ ภายในจิตใจเท่านั้น มันก็ยังตื่นลมตื่นแล้งไป หัวใจมนุษย์ที่เต็มไปด้วยกิเลสนี้เป็นอย่างนี้นะ ฟังซิ เรื่องของกิเลสเป็นยังไง มันพาคน ให้ได้ดิบได้ดีไหม

เราเองให้นำมาสอนเราเรื่องการพูดเหล่านี้ พูดเพื่อให้นำอุบายเหล่านี้เข้าไปสอน ตนต่างหาก ไม่ได้สอนเพื่อดูเพื่อด่าว่ากล่าวหรือเข่นฆ่าท่านผู้หนึ่งผู้ใด เพื่อยื่นอุบายให้ เท่านั้น ให้นำอุบายเหล่านี้เข้าไปพำสอนตนเองให้เกิดความฉลาดขึ้นมา เมื่อธรรมเป็น ความฉลาดขึ้นมาแล้ว กิเลสฉลาดขนาดไหนมันก็ตามกันทัน เมื่อธรรมไม่มีความฉลาด พอมันแล้ว มันหลอกได้วันยังค่ำคีนยังรุ่ง ก็กับก็กลับไม่มีวันอิ่มพอ

ไม่มีใครจะเบื่อหน่ายพอที่จะหลุดพ้นจากทุกข์ไปได้ เพราะความเบื่อหน่ายนั้น เลย ถ้าไม่ได้ธรรมเป็นเครื่องพิจารณา แล้วเกิดความเบื่อหน่ายขึ้นมาด้วย อรรถด้วยธรรม นั้นแหละมีทาง ใ้อ้เบื่อหน่ายเฉยๆ มันก็เพิ่มทุกข์เข้าไปอีกเพราะไม่ใช่ เบื่อหน่ายด้วยธรรม เดี่ยวอยากตายเสีย ตายไปมันวิเศษวิโสอะไร คนตายสัตว์ตายเต็ม แผ่นดินอยู่ ใครวิเศษวิโสจึงอยากตายกัน นี่มันโง่ขนาดนั้นมนุษย์เราพิจารณาซิ เอาให้ เห็นชัดๆ เจ้าของชิ เมื่อเห็นชัดประจักษ์ภายในจิตใจแล้วจะไม่มีอะไรสงสัยเลย

นี่ได้กล่าวถึงเรื่องพระอรหันต์ท่านนิพพาน ท่านตายเป็นอย่างไรตะกี้ นี่นั่นละท่าน เป็นอย่างนั้นแหละ ผิดกับพวกเราทั้งหลาย ด้วยเหตุนี้ที่พ่อแม่ครูอาจารย์มันท่านแสดง

ดังที่ได้เขียนไว้ในประวัติว่า พระอรหันต์ท่านนิพพานทำต่างๆ กันนั้น เรายอมรับเลย
 ทั่วๆ ที่ตัวเท่าหนูนี้ก็ตาม ยอมรับจริงๆ บางองค์ยืนนิพพาน ฟังซิ บางองค์นั่งนิพพาน บาง
 องค์นอนนิพพาน บางองค์เดินนิพพาน นั่นฟังซิ ท่านทำไมถึงทำได้ คนทั้งโลกนี้ทำได้
 ไหม มีแต่ดิ้นรนกระวนกระวายอยู่ตลอดเวลาหาสติตั้งไม่ได้เท่านั้น เรื่องของโลกเป็น
 อย่างนั้น

นี่เรื่องของธรรมล้วนๆ ใจที่บริสุทธิ์ล้วนๆ เป็นยังงิ่ผิดกันไหม เรื่องความตาย
 มันก็เป็นเวทนาของมันอันหนึ่งในธาตุในชั้นนี้ มันเหนือจิตดวงบริสุทธิ์นั้นได้ยังงิ่ นั่น
 แลละจิตที่บริสุทธิ์นั้นแลละเหนือสิ่งเหล่านี้ ท่านจึงทำได้ตามหลักธรรมชาติแห่งความ
 บริสุทธิ์ของท่าน ไม่มีใครที่จะไปเทียบไปเคียง ไม่มีใครที่จะไปกล้าให้คะแนนตัดคะแนน
 ท่านได้ละ นอกจากผู้จะหาบบาปหากรรมเอาไป จึงไปกล้าตัดคะแนนลดคะแนน หรือ
 ให้คะแนนท่านด้วยความเข้าใจสำคัญผิดของตน หรือด้วยความสำคัญตนว่าฉลาดทั้งๆ ที่
 ใจจะตาย ไม่มีใครเกินกิเลสครอบหัวใจแลละพาคนให้ใจ พาสัตว์ให้ใจ ถ้ากิเลสออกหมด
 แล้วเอาอะไรมาโยง ตรงนี้ละตรงที่เทียบเคียงกันได้ เอาพิจารณาปฏิบัติทั้งหลาย

นี่ก็พยายามแนะนำสั่งสอน เป็นห่วงเป็นใยหมู่เพื่อน ไม่ได้เหมือนอยู่คนเดียวนะ
 ต้องคิดหลายแง่หลาย तरहถึงหมู่เพื่อน ความเป็นอยู่ด้วยกันเป็นยังงิ่บ้าง ก็ต้องได้คิด
 ได้สอดได้แทรกได้พินิจพิจารณาไปหมด ไม่อย่างนั้นไม่ได้ การสอนหมู่สอนเพื่อน การ
 รับหมู่เพื่อนไว้เพื่อการอบรมสั่งสอน อะไรไม่ดีไม่งามก็ต้องได้แนะนำสั่งสอน ต้องได้ดู
 ได้แลอยู่กันแลละ และทางด้านจิตใจเล่าเป็นอย่างไร ก็ต้องได้อบรมสั่งสอนกัน เพื่อให้รู้
 วิธีการดำเนินดังที่เป็นอยู่กันแลละ ประชุมสอนอยู่อย่างนี้จะว่ายังงิ่ การทำอย่างนี้มันเป็น
 ความสุขเมื่อไร

การอยู่ธรรมดาๆ ตามธาตุตามชั้นของตนนั้น มันพอดีแล้วกับแบกชั้นธัมมนี้ ถ้า
 เอาอะไรมาเพิ่มอีกมันก็นักเข้าไปอีก การรับภาระด้วยการแนะนำสั่งสอนงานนั้นงานนี้
 นั้นละเป็นการเพิ่มขึ้นๆ แต่ก็ยอมรับ เพราะความเห็นใจของหมู่ของเพื่อน ไม่ว่าใจท่าน
 ในเรามีความรู้สึกเหมือนๆ กัน ก็ต้องเอาอันนั้นมาเทียบมาเคียงแล้วถูกลูกกันไป ดังนั้นขอ
 ให้ทุกๆ ท่านได้มีแก่จิตแก่ใจที่จะบำเพ็ญตนให้เป็นผู้มีความเย็นใจ ไม่มีอะไรเย็นยิ่งกว่า
 ใจในโลกอันนี้ ลงในจุดเดี่ยวนั้นเท่านั้นเป็นจุดที่สำคัญมาก เย็นที่ตรงนี้ ร้อนก็ร้อนที่ตรงนี้
 แลละ กิเลสพาให้ร้อน เย็นก็เย็นที่ตรงนี้ ธรรมพาให้เย็น เอาแก่กันลงไปซิ ให้มันเห็น
 เหตุเห็นผลอย่างชัดเจน

การปฏิบัติอย่าให้นอกเหนือไปจากแนวทางที่ครูบาอาจารย์พาดำเนินมา คำว่า
 ธรรมะของพระพุทธเจ้า วินัยของพระพุทธเจ้าพาดำเนินมานั้น บางรายเราก็จะไม่เห็น
 เรื่องอรรถเรื่องธรรมท่านสอนไว้อย่างไรบ้าง แต่ครูบาอาจารย์พาดำเนินมานั้น พอรู้พอ

เห็นกันบ้าง ให้อึดอันนั้นเป็นหลักเป็นเกณฑ์เอาไว้ เราอย่าเข้าใจว่าเราฉลาดยิ่งกว่าท่าน พาดำเนิน มันจะเป็นความโง่ทงาที่ให้อภัยไม่ได้ ตัวเองนั้นแหละจะให้อภัยตัวเองไม่ได้ แล้วก็จมไปๆ เพราะความสำคัญผิดของตนนั้นแหละ ให้อภัยกันพินิจพิจารณา

เดี๋ยวนี้เบาบางลงมากแล้วปฏิบัติเครื่องดำเนิน มันหากมี มองดูนัยน์ตามันก็รู้ มันทิ่มแทงตา ฟังทางหูมันก็ทิ่มแทงหู อากัปกิริยาที่แสดงออกมามีแต่เป็นข้าศึกของ ธรรมๆ ในวงของผู้ปฏิบัติ แล้วจะเอามรรคผลนิพพานมาจากอะไร สิ่งเหล่านี้เป็นความ ผิดพลาดอันเป็นเรื่องของกิเลสทั้งนั้นไม่ใช่เรื่องของธรรม นี่ชิมันนำวิตกอันหนึ่ง ขอให้ พากันพินิจพิจารณา เอาให้เห็นภายในจิตใจของเรา ตัวผิดมันก็อยู่ที่ตรงนี้ เอ้าแก้มันลง ไปที่ตรงนี้ แก้มันไม่ได้พระพุทธเจ้าไม่สอนให้แก้มัน ฝึกกรรมานไม่ได้พระพุทธเจ้าไม่สอนให้ฝึก กรรมาน ท่านผู้ที่หลุดพ้นไปแล้ววิเศษวิโสเหล่านั้น มีแต่ท่านผู้ได้รับการฝึกฝนอบรมมา แล้วทั้งนั้น ได้ผลเป็นที่พอใจและพอพระทัยมาเต็มเม็ดเต็มหน่วยแล้ว จึงได้มาสอนเรา

ธรรมะนี้ไม่ใช่ธรรมโมฆะ นอกจากคนผู้ปฏิบัติธรรมจะเป็นโมฆะสำหรับตัวเอง เท่านั้น นั่นก็ช่วยไม่ได้จะทำยังไง ก็เวลานี้เราไม่ได้ตั้งหน้าตั้งตามาเป็นโมฆะสำหรับเรา นี้ เราตั้งหน้าตั้งตามาเพื่อจะบรรจธรรมเข้าสู่ใจให้เต็มหัวใจ แล้วไปอย่างหายห่วง ไม่มี อะไรเล็ดเลื่อยยิ่งกว่าใจที่ไปด้วยความหายห่วง นี่ละเป็นตัวสำคัญ อันสำคัญอยู่ที่ตรงนี้

การปฏิบัติต้องให้เป็นผู้พร้อมเสมอ เช่นเดียวกับเขาก้าวขึ้นสู่เวที นี่ละสำคัญ ก้าว ขึ้นสู่เวทีที่ต่อกรกันแล้วใครจะไปเผลอตัว ไปเล่นเล่นเผลอสติอยู่ได้ ถูกน็อกตายเลย นี่ก็ เหมือนกัน เราก้าวเข้าสู่เวทีมาประพฤติปฏิบัติตัว เพื่อความเป็นคนดีมีสง่าราศีเป็นอย่ างน้อย เพื่อความร่มเย็นเป็นสุขภายในจิตใจเป็นอย่ างน้อย เพื่อความหลุดพ้นทุกข์เป็นจุด สำคัญสำหรับเราที่จะไม่ให้มีอะไรติดพัน ขึ้นชื่อว่าสิ่งที่บีบบังคับภายในจิตใจแล้ว ให้ เหลือแต่เอกจิตเอกธรรมล้วนๆ เป็นอิสระเต็มตัว การประกอบความเพียรจึงต้องได้เข้ม ขันให้ถึงขั้นถึงภูมิที่ควรจะรู้จะเห็นอย่างไรก็ปิดไม่อยู่

เรื่องเหล่านี้ผู้ปฏิบัติเท่านั้นจะเป็นผู้พิสูจน์ได้ ชาวบ้านชาวเมืองเขาไม่มีทางที่จะ พิสูจน์ได้ ในเรื่องความทุกข์ความลำบากระหว่างกิเลสกับธรรมต่อสู้กัน ผู้ปฏิบัติเท่านั้น จะทราบ และวิธีการที่จะหลบหลีกปลีกตัวหรือหลบหมัดหลบเพลงต่อของกิเลส ก็เป็น เรื่องของผู้ปฏิบัติเท่านั้นจะพึงสั่งสมหรือรับแรงชวนชวยสติ ปัญญา ศรัทธา ความเพียร ของตนให้แก่กล้าสามารถขึ้นไป เพื่อทันกับกลมายาของกิเลส จนกระทั่งถึงเอากิเลสให้ ม้วนเสื่อลงไปเห็นประจักษ์ภายในจิตใจ มีผู้ปฏิบัตินี้เท่านั้นเป็นสำคัญมาก นี่เราก็คือเป็นผู้ ปฏิบัติไม่ใช่หรือ หรือเป็นอะไร

เราไม่ต้องกลัว เราอย่าไปคาดอดีตอนาคตเข้ามายุ่งเหยิงวุ่นวายนะ ถ้าคาดมาเพื่อ เป็นผลลบอย่า ส่วนมากมักจะเป็นผลลบ คาดไปทางอดีตที่ผ่านมาแล้วก็ผลลบ คาด

ไปในอนาคตก็เป็นผลลบ มาเป็นข้อคิดต่อตัวเราเอง คือจิตใจนั้นแหละมันสร้างเหตุการณ์ขึ้นด้วยวิธีต่างๆ แล้วก็มาอัดอั้นตันใจตัวเราเอง เป็นทุกข์ในตัวเราเอง เพราะความไม่รอบคอบในเหตุการณ์ที่จิตคิดขึ้นนี่สำคัญ เพราะฉะนั้นจึงต้องระงับ อนาคตยังไม่มาถึงอย่าไปยุ่ง อดีตที่ผ่านมาแล้วก็ผ่านมาแล้ว หนักเบาขนาดไหนผ่านมาแล้ว ปัจจุบันนี้จิตเป็นยังไง เวลานี้มันหาเรื่องอะไร หาเรื่องอันใดมาผูกมัดก่อกวนเราให้เกิดความทุกข์เหมือนอย่างที่เคยเป็นมาและเหมือนอย่างมันจะเป็นไปข้างหน้าอีก ถ้าเราไม่รอบคอบในปัจจุบันนี้แล้ว ข้างหน้าตัวนี้แหละตัวที่จะไปก่อเหตุก่อเคราะห์กรรมทั้งหลายให้เราได้แบกได้หามอีก เราต้องพิจารณาให้ทันกับเหตุการณ์ของจิต นี่แหละชื่อว่าผู้ประกอบความพากเพียร

เมื่อถึงขั้นเพลินแล้วยังไงก็เพลิน ในขั้นต่อสู้ตะเกียกตะกายก็ต้องตะเกียกตะกาย ทุกข์ก็ยอมรับว่าทุกข์ เอ้า ถ้าถึงเป็นถึงตายก็ เอ้า ตายด้วยความพากเพียรเป็นอะไรไปตายอย่างอื่นโลกตายกันเกลื่อนไปหมด หาช่องว่างไม่ได้เลยว่ามีป่าช้าของสัตว์ แม้ที่สุดในร่างกายเรานี้ก็มีป่าช้าของสัตว์เต็มไปหมดภายในนี้ว่าไง เราจะไปกลัวอะไรกับตายล่ะ เอาให้มันเห็นในสนามรบนี้ซิ ผู้ปฏิบัติต้องให้เป็นอย่างนั้น ให้จริงให้จังให้เด็ดให้เดี่ยว อันใดที่ผลบวกให้เด็ดเดี่ยว อันใดที่เป็นผลลบอย่าไปยุ่ง อย่าไปเกี่ยวเกาะ ให้เชื่อ ศาสดา ศาสดาทรงดำเนินมาแล้ว สิ่งใดที่ควรกล้าให้กล้า สิ่งใดที่ควรกลัวอย่าหาญ ให้กล้าตามครูกลัวตามครู แล้วจะเห็นสิ่งที่พึงหวังดังที่ครูสอนไว้ทุกแง่ทุกมุม

เอาละ การแสดงธรรมก็เห็นว่าสมควร หยุดเพียงแค่นี้